

VĂN PHÒNG QUỐC HỘI
THƯ VIỆN QUỐC HỘI

- Chuyên đề nghiên cứu -

Kinh nghiệm hài hòa hóa pháp luật trong quá trình hình thành thị trường chung ở Châu Âu

*Tài liệu tham khảo sử dụng nội bộ
Phục vụ các cơ quan của Quốc hội, các đại biểu Quốc hội*

- HÀ NỘI, THÁNG 5/2015 -

Copyright © 2015 TVQH

Bản quyền tài liệu thuộc về Thư viện Quốc hội.

Việc sử dụng mọi thông tin trong tài liệu phải tuân thủ theo các quy định của pháp luật về bản quyền.

MỤC LỤC

LỜI GIỚI THIỆU	
1 MỘT SỐ VẤN ĐỀ CHUNG VỀ HÀI HÒA HÓA PHÁP LUẬT Ở CHÂU ÂU.....	2
1.1 Hài hòa hóa pháp luật.....	2
1.1.1 <i>Nền tảng pháp lý của hài hòa hóa pháp luật</i>	<i>2</i>
1.1.2 <i>Lịch sử của hài hoà hoá pháp luật của Châu Âu.....</i>	<i>3</i>
1.1.3 <i>Những cách tiếp cận việc hài hòa hóa pháp luật của Châu Âu</i>	<i>5</i>
1.1.4 <i>Bản chất của hài hòa hóa pháp luật</i>	<i>7</i>
1.2 Phân loại một số hình thức của hài hòa hóa pháp luật.....	8
1.2.1 <i>Hài hoà hoá một cách tích cực</i>	<i>8</i>
1.2.2 <i>Hài hoà hoá tiêu cực.....</i>	<i>10</i>
1.3 Cách thức hài hòa hóa	11
1.4 Các mức độ hài hòa hóa.....	12
1.4.1 <i>Hài hòa hóa hoàn toàn</i>	<i>12</i>
1.4.2 <i>Hài hòa hóa chọn lọc.....</i>	<i>14</i>
1.4.3 <i>Hài hòa hóa một phần.....</i>	<i>14</i>
1.4.4 <i>Hài hòa hóa tối thiểu</i>	<i>15</i>
1.4.5 <i>Hài hòa hóa thay thế.....</i>	<i>17</i>
1.5 Xu hướng hài hòa hóa pháp luật.....	17
2 NGUYÊN TẮC CÔNG NHẬN LẤN NHAU (MUTUAL RECOGNITION)	18
2.1 Lịch sử của nguyên tắc công nhận lẫn nhau của Châu Âu	18
2.2 Cơ sở pháp lý	19
2.3 Bản chất của sự công nhận lẫn nhau	19
2.4 Những điểm tích cực và hạn chế của sự công nhận lẫn nhau	20
2.5 Xu hướng của nguyên tắc công nhận lẫn nhau	21
3 KẾT LUẬN	22

LỜI GIỚI THIỆU

Vào năm 2003, các nhà lãnh đạo ASEAN đã hoạch định tầm nhìn ASEAN 2020 bao gồm ba trụ cột chính là Cộng đồng An ninh – Chính trị ASEAN (APSC), Cộng đồng Kinh tế ASEAN (AEC) và Cộng đồng Văn hóa – Xã hội ASEAN (ASCC). Năm 2007, một lần nữa các nhà lãnh đạo ASEAN nhấn mạnh lại cam kết này, đồng thời quyết định đẩy nhanh quá trình thành lập cộng đồng kinh tế ASEAN vào cuối năm 2015.¹

Gần đây, các nước ASEAN đang nỗ lực để tiến tới việc thành lập Cộng đồng Kinh tế (AEC) vào 31/12/2015. Theo đó, Cộng đồng kinh tế ASEAN ra đời nhằm mục đích tạo dựng một thị trường và cơ sở sản xuất thống nhất cho các quốc gia thành viên ASEAN, thúc đẩy dòng chu chuyển tự do của hàng hóa, dịch vụ, đầu tư, lao động có tay nghề trong ASEAN. Mục tiêu của AEC là thúc đẩy phát triển kinh tế một cách công bằng, thiết lập khu vực kinh tế có năng lực cạnh tranh cao mà với năng lực cạnh tranh này, ASEAN có thể hội nhập đầy đủ vào nền kinh tế toàn cầu.²

Việc thành lập Cộng đồng dự kiến đưa đến nhiều thuận lợi cũng như thách thức cho các nước trong khu vực, đặc biệt trong đó có lĩnh vực về hài hòa hóa, tương thích hóa các quy định.

Đây là một vấn đề phức tạp do hệ thống pháp luật của các quốc gia trong khu vực còn khá khác biệt. Bên cạnh đó các yếu tố về lịch sử, văn hóa, hệ tư tưởng và nền tảng pháp lý của các quốc gia cũng đa dạng và phong phú. Vì vậy, để vận hành được Cộng đồng Kinh tế ASEAN trong thời gian tới cần một hệ thống văn bản pháp lý phù hợp của khối để có thể hỗ trợ ASEAN đạt được những mục tiêu đã đặt ra.

Trong vấn đề hài hòa hóa pháp luật, Châu Âu được coi là hình mẫu điển hình cho việc hội nhập khu vực và pháp luật. Hình mẫu này có những ảnh hưởng sâu sắc đến việc hình thành liên kết nội khối của nhiều khu vực khác trên thế giới như với Châu Phi, Nam Mỹ và Châu Á.³ Trong đó, không thể phủ nhận có ASEAN do các yếu tố hội nhập về kinh tế của ASEAN được đề cập trong Hiến chương có những điểm tương đồng với các mục tiêu mà các hiệp ước của Châu Âu đặt ra trước đó.

Tuy nhiên, Châu Âu và ASEAN là hai khu vực có những đặc thù khác nhau. Vì vậy, mức độ tham khảo, tiếp nhận các tư tưởng pháp luật, kinh nghiệm lập pháp của Châu Âu đối với khu vực ASEAN cũng cần có những cân nhắc một cách thận trọng.

¹ Như trên

² Trang thông tin điện tử của Cộng đồng ASEAN tại <http://www.asean.org/communities/asean-economic-community> và, <http://www.asean.org/archive/5187-10.pdf>, cập nhật 20/5/2015

³ Fraser Cameron, ‘Mô hình hội nhập của Châu Âu – Nơi khác tương thích’, *Jean Monnet/Robert Schuman Paper*, Số Vol.5 No.37 12/2005, tại <http://aei.pitt.edu/8166/1/Cameronfinal.pdf>, cập nhật 20/5/2015.

Để các đại biểu Quốc hội có thêm những thông tin tham khảo về vấn đề hài hòa hóa pháp luật của khu vực, chuyên đề này không đi sâu vào các vấn đề chính trị và hội nhập toàn diện của Châu Âu mà chỉ cung cấp một số thông tin có tính tổng quan và kỹ thuật về hài hòa hóa pháp luật của khu vực này và những cách thức pháp lý mà Châu Âu sử dụng nhằm xây dựng thành công thị trường thống nhất, tạo điều kiện về phát triển và lưu thông hàng hóa, dịch vụ, nguồn vốn và tự do di chuyển của người dân trong nội khối...

Hy vọng báo cáo nghiên cứu cung cấp thêm thông tin để quý vị đại biểu có thêm góc nhìn so sánh về thực trạng và các phương thức hài hòa hóa pháp luật của Châu Âu để từ đó hỗ trợ phần nào đại biểu trong quá trình nghiên cứu và đánh giá về việc hội nhập pháp lý của ASEAN.

1 MỘT SỐ VẤN ĐỀ CHUNG VỀ HÀI HÒA HÓA PHÁP LUẬT Ở CHÂU ÂU

1.1 Hài hòa hóa pháp luật

Hài hòa hóa pháp luật được cho là nhân tố trung tâm trong hợp tác quốc tế ở giai đoạn nửa sau của thế kỉ XX và hỗ trợ cho việc hình thành Cộng đồng Châu Âu. Điều này đã giúp cho pháp luật của Châu Âu phát triển một cách mạnh mẽ. Hàng trăm các văn bản pháp luật của Liên minh Châu Âu đã được thông qua và sửa đổi. Tính đến năm 2010, Châu Âu đã ban hành được hơn 8400 quy tắc (regulations) và hơn 2000 chỉ thị (directives) bên cạnh các văn kiện cơ bản khác như điều ước, hiệp ước của khối.

Trong Châu Âu, thị trường chung Châu Âu được coi là ‘nhân tố kinh tế vĩ đại nhất’. Một số chuyên gia cho rằng, nếu không có thị trường chung thì Châu Âu không thể hội nhập sâu sắc được. Trong đó, việc cho phép tự do di chuyển của hàng hóa được coi là nhân tố nền tảng của việc xây dựng một thị trường thống nhất và việc thực hiện được mục tiêu này là nhờ có quá trình hài hòa hóa pháp luật và sử dụng nguyên tắc công nhận pháp lý lẫn nhau giữa các quốc gia. Trong đó, hài hòa hóa pháp luật như là cách thức xây dựng văn bản chung để đưa ra các yêu cầu về mức độ nhằm vận hành thị trường chung của Châu Âu một cách phù hợp.

1.1.1 Nền tảng pháp lý của hài hòa hóa pháp luật

Do nhu cầu hội nhập, Đạo luật SEA (Single European Act) ra đời năm 1986 khẳng định Cộng đồng Châu Âu phải hoàn thành việc xây dựng thị trường chung vào ngày 31/12/1992,⁴ và để thực hiện mục tiêu này, Châu Âu cần phải ban hành khoảng 300 văn bản pháp luật⁵, tập trung vào 3 vấn đề chính là: Loại bỏ các rào cản vật lý, ban hành các văn bản hài hoà hoá hoặc sử dụng nguyên tắc công nhận lẫn nhau.⁶

Đạo luật SEA có hiệu lực năm 1987 đã giúp cho Châu Âu ban hành được hơn 90% các dự án pháp luật đã được đề xuất trong Sách Trắng được ban hành vào năm 1985 và còn khoảng 10% dự án vẫn chưa được thực hiện.⁷ Vì vậy, trong một số lĩnh vực, thị trường Châu Âu vẫn chưa có sự hội nhập thực sự.⁸

Về mặt pháp lý, đạo luật SEA đã thay thế việc sử dụng từ “tương thích” (trong Hiệp ước Rome 1957, thành lập Cộng đồng kinh tế Châu Âu)

⁴ SEA (Đạo luật thị trường đơn nhất Châu Âu), tại <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:xy0027>, cập nhật 1/6/2015

⁵ Nghị viện Châu Âu, ‘Thị trường đơn nhất: Nguyên tắc chung’ (2013), <http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_3.1.pdf>, cập nhật 28/07/2013

⁶ Như trên

⁷ Như trên

⁸ Như trên (ví dụ: Quyền tự do di chuyển của thể nhân, Quy chế dành cho các công ty châu Âu, tự do hóa toàn bộ các dịch vụ vận tải, hài hòa thuế; các ngành dịch vụ công cộng, viễn thông, điện, khí đốt, các dịch vụ bưu chính và xây dựng các mạng lưới xuyên châu Âu)

bằng từ “sự hoà hợp” hài hoà hoá tại Điều 100a. Do vậy, ở Châu Âu, sự tương thích pháp luật gắn với khái niệm về thị trường chung (common market), trong khi đó sự hoà hợp pháp luật gắn với thị trường đơn nhất (single market).⁹ Quy định bổ sung Điều 100a đã tạo điều kiện thuận lợi cho quá trình hài hoà hoá pháp luật của Châu Âu.

Theo Hiệp ước về việc thực hiện các chức năng của Liên minh Châu Âu (TFEU) năm 2008, tại Điều 4(2)(a), 26, 27, 114 và 115 đã đề cập đến việc thành lập một thị trường đơn nhất (single market) và những yêu cầu của việc hài hoà hóa pháp luật. Trong đó, Điều 26 đã đưa ra những mục tiêu của Châu Âu đó là phải xây dựng được thị trường chung với bốn trụ cột của tự do. Đó là (i) tự do di chuyển của hàng hóa; (ii) tự do cung cấp dịch vụ; (iii) tự do di chuyển của thể nhân và (iv) tự do thành lập cơ sở kinh doanh.

1.1.2 Lịch sử của hài hoà hoá pháp luật của Châu Âu

Hài hoà hoá pháp luật được hiểu là “một sự hoà hợp giản đơn giữa hai hoặc nhiều hệ thống pháp luật để giảm thiểu hoặc xoá bỏ những khác biệt cụ thể”.¹⁰ Phương pháp này dùng để tạo nên những khuôn khổ pháp lý chung. Trong phạm vi Châu Âu, thị trường chung được tạo ra bởi *Hiệp ước Rome 1957*¹¹ với mục tiêu là “tăng cường sự thịnh vượng của nền kinh tế và giúp cho người dân Châu Âu xích lại gần nhau hơn”.¹²

Chỉ thị đầu tiên để thực hiện việc hài hoà pháp luật được Hội đồng Châu Âu thông qua ngày 23/10/1962 nhằm bảo đảm sự tương thích pháp luật giữa các nước thành viên liên quan đến việc sử dụng chất tạo màu sử dụng trong thức ăn dành cho người. Chỉ thị này được đánh giá là văn bản hài hoà hoá pháp luật đầu tiên nhằm giúp cho các quốc gia thành viên trở nên gần gũi với nhau hơn.¹³

Tuy nhiên, để có được thị trường đơn nhất, Cộng đồng kinh tế Châu Âu (EEC) cố gắng hoàn thành cam kết về hải quan thống nhất vào năm 1968, với việc loại bỏ các rào cản về thuế quan trong thương mại hàng hoá của khu vực và đồng thời tạo ra hàng rào thuế quan chung đối với bên ngoài. Kết quả là, nền kinh tế Châu Âu tăng trưởng nhanh chóng và bắt kịp

⁹ Tatiana Romanova, ‘Hướng tới Thuyết toàn diện về Hài hòa hóa pháp luật giữa Châu Âu và Quốc gia thứ ba: Vụ án Châu Âu – Đối thoại năng lượng Nga’ <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/csgr/peer/warwick/theory_of_legal_approximation_in_eu-ru_energy_dialogue_edited.doc>, truy cập 27/7/2013

¹⁰ Marc Picat và Stessie Soccio, ‘Hài hòa hóa pháp luật của Châu Âu: tiểu thuyết hay thực tế?’ (2011) (Trong làn sóng phân đối dự án áp dụng khuôn mẫu của châu Âu vào các nhánh luật tư trên toàn quốc gia.)

¹¹ Hiệp ước Rome 1958

¹² Hiệp ước về Chức năng của Liên minh Châu Âu năm 2009 (TFEU)

¹³ Daniel Vignes, *Việc hài hòa hóa của pháp luật quốc gia và Cộng đồng kinh tế Châu Âu* (1990), *Tạp chí pháp luật Châu Âu* (European Law Review)

với sự phát triển của Hoa Kỳ trong sản xuất hàng hoá tại thời điểm đó và năng suất của Châu Âu tăng gấp đôi so với Mỹ.¹⁴

Không giống với Đạo luật SEA, Hiệp ước *Maastricht 1992*¹⁵ sửa một số quy định quan trọng trong việc hài hoà hoá.¹⁶ Tuy nhiên, trong thực tế, có nhiều cách để giải thích và phát triển các vụ án (case law) khiến cho việc áp dụng hài hoà hoá trở nên hạn chế hơn.¹⁷

Một trong những ví dụ điển hình ở Châu Âu đó là vụ *Dassonville năm 1974*.¹⁸ Trong vụ án này, Toà án đã đưa ra một “Công thức *Dassonville*” về định nghĩa “các biện pháp có hiệu lực tương đương” (measures having equivalent effect), theo đó, hài hoà hoá được cho là sẽ không bị hạn chế trong lĩnh vực nào.¹⁹ Điều này khiến cho một số quy định chung trở nên không rõ ràng, vụ án đã dẫn đến những giải thích khác nhau. Nghĩa của từ hài hoà hoá tiếp tục được giải thích rõ hơn trong vụ án *Cassis de Dijon vào 1979*.²⁰ Trong vụ án này, Toà án đã phán quyết rằng, hàng hoá được lưu thông hợp pháp tại một quốc gia thành viên này thì về nguyên tắc sẽ được chấp nhận tại các quốc gia thành viên khác.²¹ Với phán quyết đó, sự khác nhau trong pháp luật quốc gia các nước sẽ không là rào cản gây khó khăn cho việc nhập khẩu hàng hoá của các nước thành viên nữa. Vì vậy, một số học giả cho rằng, toà án đã tạo ra một động lực cho Hội đồng Châu Âu trong việc thay đổi chính sách để bảo đảm sự hài hoà hoá của pháp luật.²² Kết quả to lớn của vụ án này được rút ra đó là học thuyết về nguyên tắc công nhận lẫn nhau.²³

Tuy nhiên, đến những năm 1980, sự chia rẽ của thị trường Châu Âu tăng lên với những rào cản phi thuế quan, đã khiến cho Châu Âu mất dần lợi thế khi so sánh với Hoa Kỳ và Nhật Bản.²⁴ Điều này đã hạn chế sự tự do

¹⁴ ‘Thị trường chung Châu Âu’ (1986), Thông tin xuất bản: Dịch vụ cung cấp thông tin Oxford Analytica Daily Brief

¹⁵ Hiệp ước Maastricht

¹⁶ UNICE, *Giải phóng tiềm năng Châu Âu thông qua mục tiêu cải cách pháp lý*, (1995)

¹⁷ Piet Jan Slot và Mielle Bulterman, ‘Hài hòa hóa pháp luật về Di trú của Công dân Châu Âu và công dân nước thứ ba: Hướng tới Khung pháp lý thống nhất?’ (2005), Tạp chí pháp luật Quốc tế Fordham

¹⁸ Vụ án 8/74 *Procureur du Roi v Dassonville*, [1974] 2 C.M.L.R. 436

¹⁹ Piet Jan Slot, ‘Hài hòa hóa’ (1996), Tạp chí pháp luật Châu Âu

²⁰ *Vụ án Cassis de Dijon*, Case 120/78 *Rewe-Zentral AG v Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*, [1979] 3 C.M.L.R. 494

²¹ Tòa án đã nhận định rằng: Trường hợp không có luật lệ chung nào quy định về vấn đề sản xuất hay bán các sản phẩm rượu cho một nước thành viên để kiểm soát các vấn đề xảy ra tại đất nước họ, việc tạm ngừng lưu thông tự do hàng hóa phải được chấp nhận để đảm bảo kiểm soát tài chính, duy trì các tiêu chuẩn y tế, công bằng thương mại và bảo vệ người tiêu dùng; nhưng việc áp đặt một quy tắc về nồng độ cồn tối thiểu của rượu cho một nước thành viên của Liên minh đã vi phạm Điều 30 Cộng đồng kinh tế Châu Âu. Trường hợp này cho thấy rằng không có lý do gì để hàng sản xuất và bán trong một nước thành viên lại không thể được bán tại một nước thành viên khác.

²² Piet Jan Slot, như trên (n 17)

²³ Như trên

²⁴ Như trên (n 14)

thương mại khiến cho Châu Âu phải thông qua Sách Trắng về “Hoàn thiện thị trường nội địa” (*Completing the Internal Market*). Theo đó, văn bản này loại bỏ các khó khăn trực tiếp đối với những vấn đề về dịch chuyển qua biên giới và để mở hoạt động mua sắm công nhằm tăng tính cạnh tranh trong phạm vi toàn Cộng đồng.

Mặc dù vậy, các nước vẫn bảo vệ thị trường của mình bằng các quy định quốc gia theo những cách khác nhau; Châu Âu nỗ lực hài hoà hoá bằng việc tìm kiếm sự đồng thuận giữa các nước thành viên thông qua đạo luật SEA.²⁵ Nhiều mong muốn đã được đưa ra nhưng việc thực hiện hài hoà hoá là một mục tiêu mà các nước không đạt được do thiếu sự đồng thuận.²⁶ Tuy nhiên, SEA cũng mang đến 3 thành tố quan trọng của hài hoà hoá.²⁷ Thứ nhất là xây dựng được Điều 100a và 100b tạo cơ chế để hoàn thiện thị trường đơn nhất bằng việc thông qua bỏ phiếu đa số thay vì bỏ phiếu tuyệt đối; *thứ hai* là đưa được vấn đề môi trường và *thứ ba* là giới thiệu về các giải pháp trong lĩnh vực điều kiện lao động. Điều này đã tạo được xuất phát điểm cho những nỗ lực của quá trình hài hoà hoá.²⁸

Để giúp Châu Âu phát triển bền vững hơn, Cộng đồng của Châu Âu giới thiệu một báo cáo về “Chiến lược mới cho thị trường đơn nhất về lĩnh vực du lịch trong nền kinh tế và xã hội của Châu Âu”.²⁹ Chiến lược này đã đưa ra một kế hoạch toàn diện về thị trường đơn nhất với các mục tiêu lớn hơn là: Thúc đẩy nền kinh tế và tạo thêm việc làm cho khối này.³⁰ Những tham vọng đó đã khiến cho nhu cầu về hài hoà hóa các khuôn khổ pháp luật ngày càng lớn hơn.

1.1.3 Những cách tiếp cận việc hài hòa hóa pháp luật của Châu Âu

Hài hòa hóa pháp luật tại Châu Âu thay đổi theo thời gian. Trước đây, công việc này được nhìn nhận là đơn giản, hiệu lực thấp và thiếu sự tập trung.³¹ Theo đó, tại Điều 14 EC yêu cầu luật cần phải được tương thích nhau. Và đến giai đoạn những năm 1960 và nửa những năm 1980, hài hòa hóa pháp luật được thực hiện theo Cách tiếp cận cũ (*Old Approach*). Cách tiếp cận này dựa trên Điều 95 của Châu Âu yêu cầu các quốc gia thành viên phải xây dựng luật quốc gia theo các quy định của Cộng đồng.³² Tuy nhiên,

²⁵ Đạo luật chung Châu Âu (SEA) được ký tại Luxembourg và La Hay, có hiệu lực vào ngày 01/07/1987, báo hiệu một chương trình mới cho hội nhập Châu Âu, trong đó đưa ra một quy trình lập pháp mới.

²⁶ Như trên (n 14)

²⁷ Piet Jan Slot, như trên (n 19)

²⁸ Như trên

²⁹ José Manuel Barroso, ‘Chiến lược mới cho thị trường đơn nhất để phục vụ cho nền kinh tế và xã hội Châu Âu’ (2010), <http://ec.europa.eu/bepa/pdf/monti_report_final_10_05_2010_en.pdf>, cập nhật 05/08/2013

³⁰ Nghị viện Châu Âu, như trên (n 5)

³¹ Gerath Davies, ‘Luật Thị trường đơn nhất của Liên minh Châu Âu’ (Nhà xuất bản Cavendish, 2002)

³² Như trên

thực tế các quốc gia có thể đưa thêm các quy định hoặc có thể đưa ra các yêu cầu chặt chẽ hơn để phù hợp với quan điểm của nước mình trong việc bảo vệ các “lợi ích công cộng” trên cơ sở chứng minh về những yêu cầu bổ sung đó là hợp lý.

Một số chuyên gia cho rằng, cách tiếp cận hài hòa hóa cũ là một quá trình không bao giờ dừng³³ và đã ngăn cản việc hình thành thị trường đơn nhất của Châu Âu. Không những thế, thực tế có nhiều quy định về kỹ thuật mà các nước đưa vào đối với hàng hóa, dịch vụ gây nên những trở ngại cho việc nhập khẩu và cho quá trình hài hòa hóa.³⁴ Đặc biệt, trong bối cảnh phát triển của công nghệ, điều này dẫn đến những thay đổi lớn trong bản chất về hàng hóa, dịch vụ... đặc biệt là trong lĩnh vực thương mại điện tử và truyền thông.³⁵ Những yếu tố này đã khiến cho việc hài hòa trở nên thất bại so với những kỳ vọng của Châu Âu.³⁶ Phương pháp tiếp cận cũ khiến cho việc tìm kiếm tiếng nói chung trong Hội đồng về các vấn đề là khó khăn và mất nhiều thời gian. Ví dụ, khi một quốc gia thành viên nghi ngờ về một vấn đề cụ thể nào đó thì có thể đóng lại toàn bộ một đề xuất về hài hòa hóa của vấn đề đó. Không những thế, khi Cộng đồng bị phân chia, luật của các quốc gia có xu hướng thắng thế so với quy định chung và sự vận hành của thị trường đơn nhất.³⁷ Đã có những người chỉ ra những điểm bất lợi của phương pháp tiếp cận cũ đó là: Tốn thời gian, quy trình thì phức tạp, yêu cầu sự đồng thuận cao, thiếu sự liên kết giữa hài hòa các quy định kỹ thuật và tiêu chuẩn của Châu Âu, làm chậm quá trình hài hòa hóa, việc thực hiện quy định thì khó khăn và thiếu sự quan tâm về chính trị...³⁸ Thêm vào đó, có chuyên gia còn cho rằng, phương pháp tiếp cận cũ đã bộc lộ những gánh nặng và hạn chế sự đa dạng về sản phẩm trong các nền kinh tế hiện đại.³⁹ Hệ quả là, nó đã làm cho các quốc gia thành viên trở nên thất vọng và chán nản với mục đích của hài hòa hóa và yêu cầu cần phải có sự thay đổi.⁴⁰

Vào đầu những năm 1980, Hội đồng Châu Âu đã kết luận rằng, hài hòa về kỹ thuật không mang lại kết quả tốt do quy trình của việc hài hòa theo Điều 30. Trong quá trình thực hiện quy định, Châu Âu nhận ra rằng, nguyên tắc công nhận lẫn nhau đã dẫn đến một số vấn đề pháp lý, ví dụ việc tạo ra các điều kiện đã làm tăng thêm các gánh nặng về nghĩa vụ

³³ Như trên

³⁴ Như trên

³⁵ Như trên

³⁶ Như trên

³⁷ Như trên

³⁸ Jacques Pelkmans, ‘Phương pháp tiếp cận mới về kỹ thuật hài hòa hóa và tiêu chuẩn hóa’ (1987), Tạp chí nghiên cứu Thị trường chung, Tập XXV, Số 3

³⁹ Patrick A. Messerlin, ‘Sự công nhận lẫn nhau và hài hòa hóa của hàng hóa tại Thị trường chung Châu Âu, ‘Tạp chí Úc về các vấn đề quốc tế’ (2011), Tập 65, Số 4

⁴⁰ Jacques Pelkmans, như trên (n 38)

chứng minh.⁴¹ Chính những nguyên nhân đó đã khiến cho Hội đồng thông qua Nghị quyết vào ngày 7/5/1985 về *Phương pháp tiếp cận mới (New Approach)*. Trong cách tiếp cận này, các yêu cầu về kỹ thuật không có tính chất bắt buộc do vậy, các cơ quan quốc gia tạo ra các sản phẩm nội địa cho phù hợp các tiêu chí chung theo các cách riêng của họ. Từ năm 1987, có khoảng 20 chỉ thị được thông qua trên cơ sở nền tảng của Phương pháp tiếp cận mới.⁴² Bên cạnh đó, việc áp dụng nguyên tắc công nhận lẫn nhau cũng góp phần giải quyết được các vấn đề phát sinh của hài hòa hóa pháp luật.

Phương pháp cũ được xem là quá cứng nhắc,⁴³ trong khi phương pháp tiếp cận mới có nhiều ưu điểm hơn. Đó là, đã có một sự liên kết chặt chẽ giữa chế độ chính sách và chế độ pháp lý để loại bỏ các hàng rào kỹ thuật; sự liên thông giữa các quy định về hài hòa quy định của Châu Âu và thực thi các quy định đã có nhiều thuận lợi hơn nhằm nâng cao sự cạnh tranh trong nền công nghiệp Châu Âu; các công việc của Hội đồng Châu Âu trong vấn đề hài hòa đã được giảm tải một cách đáng kể.⁴⁴

Tuy nhiên, phương pháp mới cũng gặp phải những chỉ trích do thiếu tính dân chủ. Nó làm cho các tiêu chí trở nên thấp hơn do quá trình diễn giải của mỗi quốc gia.⁴⁵ Tháng 11 năm 2007, Hội đồng Châu Âu đã đưa ra gói sáng kiến nhằm hiện đại hóa thị trường đơn nhất Châu Âu. Trong đó, phương pháp tiếp cận mới có đưa ra một số sáng kiến xa hơn trong một số lĩnh vực cụ thể nhằm tăng cường sự linh hoạt và khả năng thích ứng của thị trường đơn nhất trong việc sử dụng các công cụ hữu hiệu hơn để tạo ra các văn bản pháp lý mang tính bắt buộc như: Các bản hướng dẫn, quy định tự điều chỉnh, các buổi tập huấn và hồ sơ pháp lý.⁴⁶ Các biện pháp này được cho là linh hoạt hơn rất nhiều so với phương pháp tiếp cận cũ.⁴⁷

1.1.4 Bản chất của hài hòa hóa pháp luật

Trong giai đoạn đầu của việc hội nhập Châu Âu, Châu Âu sử dụng phương pháp “tương thích pháp luật” nhằm tìm kiếm những điểm giống nhau trong các hệ thống pháp luật của các nước thành viên thay vì biện pháp hài hòa hóa pháp luật sau này. Có ý kiến cho rằng, sự “tương thích pháp luật” (approximation) là quá trình loại bỏ những khác biệt không mong muốn trong pháp luật của mỗi quốc gia trong bối cảnh của thị trường đơn nhất, trong khi đó hài hòa hóa pháp luật được xem như là quá trình các

⁴¹ Gerath Davies, như trên (n 31)

⁴² Ủy ban Châu Âu, ‘Hướng dẫn thực hiện các chỉ thị trên cơ sở Phương pháp tiếp cận mới và Tiếp cận Toàn cầu’ (2000), <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/files/blue-guide/guidepublic_en.pdf>, truy cập 25/7/2013

⁴³ Gerath Davies, như trên (n 31)

⁴⁴ Jacques Pelkmans, như trên (n 38)

⁴⁵ Gerath Davies, như trên (n 31)

⁴⁶ Niamh Nic Shuibhne, ‘Điều hòa Thị trường chung Châu Âu’ (Nhà xuất bản Edward Elgar, 2006)

⁴⁷ Jacques Pelkmans, như trên (n 38)

chính sách quốc gia và các tiêu chuẩn cùng được đưa ra một cách chặt chẽ với nhau.⁴⁸

Điều này chứng minh rằng, Điều 100 và 100a Hiệp ước TFEU về hài hòa hóa không chỉ đơn giản là sự thống nhất.⁴⁹ Một số chuyên gia nghiên cứu thừa nhận rằng, hài hoà hoá và nhất thể hoá là hai quá trình khác nhau⁵⁰. Hài hoà hoá chỉ làm cho các quy định pháp lý trở nên tương thích với nhau; trong khi đó, nhất thể hoá có xu hướng loại bỏ tất cả những điểm khác biệt trong các văn bản pháp luật để tạo ra các khuôn khổ pháp lý chung. Cụ thể hơn: Hài hoà hoá là một sự hoà giải đơn giản giữa các hệ thống pháp luật để giảm những xung đột trong các quy định cụ thể. Về vấn đề này, các quốc gia thành viên vẫn có những khoảng không gian linh hoạt để thực hiện các khuôn khổ pháp lý chung. Ngược lại, sự nhất thể hoá pháp luật có xu hướng giới thiệu các quy định đơn nhất đến tất cả các thành viên.⁵¹ Có chuyên gia nhận định hài hoà hoá sẽ thay thế các quy định còn manh mún của các quốc gia để tạo ra một quy định chung của cả Cộng đồng. Quy định này sẽ được bảo vệ bởi pháp luật của các quốc gia và được phán xét trên nền tảng của lợi ích công cộng.⁵² Thực tế, Châu Âu có hệ thống pháp luật rất đa dạng và phạm vi của việc hài hoà hoá phụ thuộc vào Điều 30 và Điều 36 vì vậy có chuyên gia nhận định, hài hoà hoá có thể làm “phá huỷ các giá trị về hệ tư tưởng và đặc trưng văn hoá của Cộng đồng”.⁵³ Hài hoà hoá có thể được xem là một công cụ hữu hiệu để tiến hành hội nhập các quy định pháp lý⁵⁴ bởi vì nó trực tiếp đi vào gốc rễ của vấn đề nên điều này khiến cho việc có được sự ủng hộ về mặt chính trị trở nên khả thi hơn.⁵⁵

1.2 Phân loại một số hình thức của hài hòa hóa pháp luật

1.2.1 Hài hoà hoá một cách tích cực

Các chuyên gia nghiên cứu Châu Âu đã định nghĩa “hài hoà hoá tích cực” là kết quả của quá trình hài hoà hoá để đưa ra các tiêu chuẩn chung để

⁴⁸ Tatiana Romanova, như trên (n 9)

⁴⁹ Piet Jan Slot, như trên (n 19)

⁵⁰ Fernando Gomez, Juan Jose Ganuza, ‘Xây dựng luật tư châu Âu: một nghiên cứu kinh tế của lập pháp và khía cạnh hài hòa hóa trong Luật tư Châu Âu’, Tập 33, vấn đề 3, tr. 481 - 503

⁵¹ Marc Picat, Stessie Soccio, như trên (n 10)

⁵² Catherine Barnard, ‘*Luật nội dung của Châu Âu: Bốn sự tự do*’ (tái bản lần thứ ba, Tạp chí Đại học Oxford, 2010)

⁵³ Torbjorn Andersson, ‘Hài hòa hóa và công nhận lẫn nhau: Làm thế nào để giải quyết việc mất lòng tin lẫn nhau (2006), Đánh giá pháp luật kinh doanh Châu Âu, Tập 17, vấn đề 3, tr. 747 – 753.

⁵⁴ Philipp Genschel, ‘Tại sao không thể ‘công nhận lẫn nhau’ đối với vấn đề thuế giá trị gia tăng’. Sự điều tiết, áp thuế và sự hội nhập của Thị trường chung Châu Âu về hàng hóa’ (2007), Tạp chí chính sách công Châu Âu (Journal of European Public Policy)

⁵⁵ Như trên

áp dụng trong phạm vi cả Cộng đồng.⁵⁶ Đã có nhiều yêu cầu cho việc hài hoà hoá trong phạm vi toàn Châu Âu bằng cách thông thường đó là thông qua các chỉ thị.⁵⁷

Áp dụng hài hoà hoá tích cực yêu cầu các quốc gia thành viên phải loại bỏ các quy định của pháp luật quốc gia đã xung đột với các chỉ thị của Cộng đồng. Trong trường hợp có sự khác biệt thì luật Châu Âu phải có vị trí ưu thế trong quá trình áp dụng.⁵⁸ Vấn đề này không được ghi nhận trực tiếp trong các hiệp ước của Châu Âu nhưng được phát triển bởi Toà án Công lý Châu Âu trên cơ sở vụ án *Flaminio Costa v ENEL*⁵⁹ (Vụ số 6/64). Trong vụ án này, các thẩm phán đã đề cập đến *học thuyết cơ bản về luật Châu Âu* khi Toà án quyết định “Luật của Cộng đồng được ưu tiên áp dụng”.⁶⁰ Luật Châu Âu phải được chuyển hoá vào hệ thống luật quốc gia hoặc luật quốc gia phải phù hợp với luật Châu Âu.⁶¹ Tuy nhiên, khi vụ án *Cassis* năm 1979 diễn ra, phán quyết của vụ án này cho phép các quốc gia thành viên được áp dụng một số các ngoại lệ khi có những lý do khách quan đã được thể hiện trong luật của khối.

Điều này chứng minh rằng hài hoà hoá tích cực có những lợi ích nhất định. Nó góp phần bảo vệ các lợi ích công cộng và tạo được một thị trường đơn nhất hiệu quả⁶²; tương thích được lợi ích của các quốc gia thông qua quá trình thương lượng.

Thêm vào đó, hài hoà hoá tích cực cho phép ở cấp Cộng đồng được phép quy định lại nhằm giúp cho hệ thống pháp luật của Liên minh Châu Âu thêm linh hoạt để ứng phó với thực tiễn của cuộc sống. Luật Châu Âu cho phép các cơ quan có thẩm quyền thay thế các tiêu chuẩn của Cộng đồng nhằm giảm các rủi ro về khoảng cách pháp lý hoặc các lỗi pháp lý hoặc những quy định không phù hợp.⁶³

Chỉ thị đầu tiên về hài hoà hoá pháp luật của các quốc gia thành viên là Chỉ thị số 62/2645/EEC⁶⁴ về hài hoà quy định của các quốc gia thành

⁵⁶ Lorna Woods and Philippa Watson, ‘Hài hòa hóa luật Châu Âu’ (tái bản lần thứ 11, Tạp chí Đại học Oxford, 2012)

⁵⁷ Như trên

⁵⁸ TFEU, như trên (n 12)

⁵⁹ Vụ án (6/1964) *Costa v Ente Nazionale per l'Energia Elettrica (Enel)* [Trong vụ án này đã xem xét mối quan hệ giữa luật pháp Ý về độc quyền điện và các quy định của Cộng đồng Châu Âu cho phép tự do di chuyển hàng hóa].

⁶⁰ Tomasz Kramer, ‘Những điểm chính trong quan hệ pháp luật của Liên minh Châu Âu giữa Luật của Liên minh và hệ thống pháp luật quốc gia thành viên’ (2011), Trung tâm thẩm phán và luật sư Châu Âu, EIPA Luxembourg, <http://www.abgs.gov.tr/files/EKYB/egitim_materyalleri/main_characteristics_of_eu_law.pdf>; cập nhật ngày 03/08/2013

⁶¹ Trang thông tin điện tử về Châu Âu, Hệ thống pháp luật của Châu Âu, tại http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/2/3/3/index.tkl), cập nhật 5/2015.

⁶² Như trên

⁶³ Có thể thấy trường hợp này khi Ủy ban thay thế cho các Chỉ thị trước đó

⁶⁴ Chỉ thị của Hội đồng số: 62/2645/EEC 1962, <http://europa.eu/legislation_summaries/other/121078_en.htm>, cập nhật 20/08/2013

viên về chất tạo màu được sử dụng trong chế biến thực phẩm dành cho con người.⁶⁵

Đề cập đến vấn đề này, một số nhà bình luận cho rằng, hài hoà hoá tích cực có thể giúp phòng ngừa nguy cơ thụt lùi trong các quy định về tiêu chuẩn kỹ thuật,⁶⁶ thậm chí hài hoà hoá tích cực còn góp phần tôn trọng sự phân quyền trong Liên minh bởi vì quy trình và quá trình thương lượng của nó là một sự tương tác dân chủ và được thực hiện bởi các cơ quan chính trị. Vì thế, các quốc gia thành viên thường thể hiện quan tâm đúng mức.⁶⁷

Tuy nhiên, hài hoà hoá tích cực lại yêu cầu sự thống nhất trong các quyết định trong một số lĩnh vực, trong khi vấn đề về thuế thì thường khó đạt được sự đồng thuận của các quốc gia thành viên bởi vì đó là vấn đề nhạy cảm có liên quan đến khía cạnh chủ quyền quốc gia.

1.2.2 *Hài hoà hoá tiêu cực*

Đối lập với hài hoà hoá tích cực, hài hoà hoá tiêu cực là cách xoá bỏ tất cả các vướng mắc và rào cản hiện hữu của các quốc gia thành viên bằng cách vô hiệu hoá chúng (ví dụ Điều 28, 39, 43 và 49 của Hiệp ước Cộng đồng Châu Âu).⁶⁸

Cách thức hài hoà hoá tiêu cực là có xu hướng xây dựng thị trường đơn nhất bằng cách loại bỏ các quy định mang tính xung đột giữa các quốc gia thành viên.⁶⁹ Toà án sẽ sử dụng loại hài hoà hoá này khi nhận thấy rằng, Hiệp ước của khu vực bị vi phạm và không có cơ sở pháp lý để bảo vệ cho các quy định quốc gia. Hệ quả là, các quy định của quốc gia sẽ bị vô hiệu.⁷⁰ Toà án sẽ không tạo ra các quy định mang tính thay thế bởi vì hài hoà hoá tiêu cực được xem là sự loại bỏ các quy định.⁷¹

Tuy nhiên, cũng có ý kiến cho rằng, hài hoà hoá tiêu cực trong luật Châu Âu là một thách thức còn tiếp diễn và cần phải được quan tâm một cách nghiêm túc.⁷² Điều này có thể thấy trong một số vụ án của khu vực này như vụ *Swedish [Vụ án về Thụy Điển]*⁷³ liên quan đến quy trình lập pháp và quá trình giải thích pháp luật tại toà án quốc gia của Thụy Điển. Hài hoà hoá tiêu cực được xem phức tạp như là việc xem xét một vụ án.⁷⁴

⁶⁵ Như trên

⁶⁶ Lorna Woods và Philippa Watson, 'Pháp luật Liên minh Châu Âu' (Ấn bản thứ 11, Tập chí Đại học Oxford, 2012)

⁶⁷ Như trên

⁶⁸ Xem Hiệp ước Cộng đồng Châu Âu

⁶⁹ Lorna Woods và Philippa Watson, như trên (n 66)

⁷⁰ Như trên

⁷¹ Như trên

⁷² Anna Gerson, 'Quá trình hài hòa hóa tiêu cực của những tổn thất tại các công ty con nằm ngoài phạm vi Liên minh: Vụ án về Thụy Điển' (2011), Tạp chí đánh giá thuế của Cộng đồng Châu Âu (EC Tax Review)

⁷³ Như trên

⁷⁴ Như trên

Bản chất của vấn đề này dựa trên tính tối cao của luật Châu Âu, tuy nhiên trên thực tế, việc thực hiện hài hoà hoá tiêu cực cũng bộc lộ nhiều khó khăn đó là vấn đề quy trình thực hiện và việc giải thích pháp luật ở các quốc gia.⁷⁵

1.3 Cách thức hài hòa hóa

Tính đến nay không có nhiều nghiên cứu lý thuyết cả về pháp lý và kinh tế đề cập đến vấn đề quy trình hài hoà hoá.⁷⁶ Thông thường, có nhiều cách để có thể hài hoà hoá các quy định.⁷⁷ Việc sử dụng các phương thức khác nhau trong các lĩnh vực khác nhau đã khiến cho có nhiều cách để hài hoà hoá pháp luật.⁷⁸ Trong đó, có một số cách điển hình như:

Hài hoà hoá có thể thực hiện được thông qua sự hợp nhất: Phương thức này đề cập đến các mức độ tương thích của các quy định pháp luật như nhất thể hoá.⁷⁹ Điều này có thể thấy được thông qua ví dụ về lĩnh vực kế toán, phương pháp hợp nhất dẫn đến “có cùng sự việc và cùng mục tiêu”⁸⁰ theo đó, sự giống nhau giữa các quốc gia sẽ được làm nổi bật.⁸¹

Hài hoà hoá thông qua hoạt động hợp tác: Hài hoà thông qua hợp tác là khi các nước khác nhau đồng ý thương lượng để tạo ra thoả thuận trong đó bao gồm vấn đề về pháp lý, sau đó các quốc gia thành viên phải thực hiện các thoả thuận một cách trực tiếp hoặc gián tiếp. Kết quả của hài hoà hoá sẽ phụ thuộc vào mức độ hợp tác giữa các quốc gia thành viên. Về lý thuyết, kết quả của phương thức hài hòa hóa là rất đa dạng, có thể từ thất bại cho đến việc hài hoà hoá được toàn bộ các nội dung của một số luật.⁸²

Hài hoà hoá thông qua các thiện chí chính trị: Phương thức này cần nhiều các yếu tố và một trong những yếu tố đó là quyết định chính trị của các cơ quan cấp cao.⁸³ Trong mô hình Châu Âu, các hiệp ước ra đời đều củng cố quyền lực của Liên minh Châu Âu trong việc xây dựng các Quy tắc và Chỉ thị để làm gần gũi hơn với các quy định của các quốc gia thành viên.⁸⁴ Phương thức này được cho là dẫn đến các mức độ khác nhau của hài hoà hoá pháp luật về mặt nội dung của các nước thành viên, tuy nhiên phương thức này không diễn ra trong cả việc hợp nhất toàn bộ lẫn hài hoà

⁷⁵ Như trên

⁷⁶ Fernando Gomez, Juan Jose Ganuza, như trên (n 50)

⁷⁷ Như trên

⁷⁸ Như trên

⁷⁹ Fernando Gomez, Juan Jose Ganuza, như trên (n 50)

⁸⁰ Ana-Maria Mărculescu và Octavian Florin Dondera, “Từ hạch toán tập trung đến hạch toán hài hòa hóa dưới sự bảo trợ của toàn cầu hóa kinh tế”, (2012, Tuyển tập kinh tế, Tập 22, vấn đề 1/2012, <<http://www.uvvg.ro/studiaeconomia/images/2012/p1/8.%20Ana-Maria%20Marculescu,%20Florin%20Dondera%20-%20FROM%20ACCOUNTING%20CONVERGENCE%20TO.pdf>, cập nhật 10/08/2013

⁸¹ Như trên

⁸² Như trên

⁸³ Fernando Gomez, Juan Jose Ganuza, như trên (n 50)

⁸⁴ Như trên

theo kiểu hợp tác. Phương thức này dựa trên các yếu tố chính trị ở cấp độ siêu quốc gia thông qua việc cam kết khẳng định luật pháp của quốc gia thành viên sẽ được hài hoà hoá. Sau đó Liên minh sẽ thiết lập một quy định chung cho tất cả các nước thành viên.⁸⁵

Trên cơ sở bối cảnh của Châu Âu, trong Sách Xanh, Hội đồng Châu Âu đã thừa nhận, hầu hết cơ chế đều có thể áp dụng để xây dựng thị trường đơn nhất và hội nhập của Châu Âu.⁸⁶

1.4 Các mức độ hài hoà hóa

Để xây dựng thị trường đơn nhất, Châu Âu phải có những nỗ lực lớn, đặc biệt là trong hài hoà hoá để tìm kiếm những quy định chung. Kết quả là, có hơn 3000 chỉ thị và quy tắc đã được tạo ra. Thêm vào đó, Toà án Công lý Châu Âu cũng tạo ra một nguồn luật đáng kể trong việc xây dựng thị trường đơn nhất.⁸⁷

Về thực tiễn, có một số mẫu thức của việc hài hoà hoá. Việc phân loại thành các loại hài hoà hoá dựa trên “*mức độ tự do của các quốc gia thành viên để thông qua các phương thức khác với các quy định đã hài hoà*”.⁸⁸ Sự tự do có thể được thể hiện thông qua việc thiết lập các tiêu chuẩn cao hơn hoặc thấp hơn so với các quy định của Liên minh⁸⁹ thậm chí mặc dù vẫn còn thiếu sự đồng thuận.⁹⁰ Dựa trên việc thực hiện luật Châu Âu, có các loại hài hoà hoá pháp luật như sau: Hài hoà hoá tối đa, hài hoà hoá tối thiểu, và kết hợp giữa quy định hài hoà và tiêu chuẩn quốc gia.⁹¹ Tuy nhiên, có một số cách phân loại hài hoà hóa khác phổ biến như:

1.4.1 Hài hoà hóa hoàn toàn

Với loại này yêu cầu không có sự vi phạm trong quá trình thực hiện, sẽ không có ngoại lệ trừ trường hợp sử dụng phương pháp tự vệ. Các chỉ thị và ngôn từ được quy định trong các chỉ thị sẽ có tính quyết định.⁹²

Phương thức hài hoà hóa hoàn toàn là cách thức được ưu tiên sử dụng trong thời gian đầu của chương trình hài hoà hóa pháp luật của Cộng đồng bởi vì các quốc gia lo ngại những điểm không chắc chắn và các mức độ khác nhau của hài hoà hóa có thể ảnh hưởng đến việc loại bỏ các rào cản kỹ thuật trong tự do thương mại.⁹³

⁸⁵ Như trên

⁸⁶ Sách Xanh của Ủy ban Châu Âu (07/2010), <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0348:FIN:en:PDF>>, cập nhật 10/08/2013

⁸⁷ John Springford, ‘Vương quốc Anh và Thị trường đơn (2005) <http://www.cer.org.uk/sites/default/files/publications/attachments/pdf/2013/bal_comp_js_singlemt_15_march13-7103.pdf>, truy cập 25/6/2013

⁸⁸ Lorna Woods và Philippa Watson, như trên (n 56)

⁸⁹ Như trên

⁹⁰ Như trên

⁹¹ Fernando Gomez, Juan Jose Ganuza, như trên (n 50)

⁹² Lorna Woods and Philippa Watson, như trên (n 56)

⁹³ Piet Jan Slot, như trên (n 19)

Đã có minh chứng cho thấy đến cuối năm 1974, có khoảng 30 trên tổng số 70 dự luật liên quan đến hài hòa hóa được cho là hài hòa hóa hoàn toàn.⁹⁴ Sau đó hài hòa hóa hoàn toàn bị hạn chế bởi Điều 100 (Hiệp ước Rome 1957) do vấn đề nền tảng pháp lý.⁹⁵ Có ý kiến cho rằng, việc hài hòa hóa hoàn toàn không được các nghị sĩ tán dương do phương thức này thiếu tính linh hoạt và thiếu quyền lực để quy định ở cấp độ quốc gia.⁹⁶

Nhìn chung, hài hòa hóa hoàn toàn ngăn cản tính độc lập của các nước thành viên đối với lĩnh vực được đề cập. Các quốc gia thành viên phải bảo đảm rằng hệ thống pháp luật nội địa phải đáp ứng chính xác với những yêu cầu của chỉ thị chung của Cộng đồng đã đưa ra. Điều này được khẳng định rõ trong vụ án *Hội đồng Vương quốc Anh (Vụ đèn Dim-Dip)*,⁹⁷ theo đó nước Anh đưa những yêu cầu tương thích đối với tất cả các xe hơi, trong đó, các thiết bị đèn chiếu sáng của xe hơi phải đáp ứng yêu cầu của Chỉ thị số 76/759. Tuy nhiên, tòa án dựa trên phán quyết của vụ án *Prantl*⁹⁸ cho rằng: Các nước thành viên không còn thẩm quyền trong việc quy định về vấn đề này nữa, trừ khi luật của Châu Âu cho phép thực hiện một cách rõ ràng.⁹⁹

Việc thực hiện chỉ thị đang có hiệu lực đặt ra yêu cầu rất khắt khe, thậm chí các quốc gia thành viên còn cho rằng đó là việc bảo vệ người tiêu dùng trong một số trường hợp. Ví dụ, vụ án *Hội đồng Pháp (vụ C-52/00)*¹⁰⁰ theo đó, nước Pháp đã không thực hiện các quy định tại Chỉ thị số 85/374/EEC¹⁰¹ và đưa ra các tiêu chí quốc gia cao hơn về trách nhiệm của đương sự so với tiêu chuẩn chung của Cộng đồng. Sau đó, Tòa án Công lý Châu Âu đã quyết định Chỉ thị có giá trị hoàn toàn áp dụng và các quốc gia phải có nghĩa vụ thực hiện.¹⁰²

Tuy nhiên, nếu như một lĩnh vực nào đó không nằm trong chỉ thị đã được hài hòa hóa hoàn toàn như trường hợp của vụ án *Cảm hứng nghệ thuật (Inspire Art) (Vụ án số C-167/01)* khi Tòa án từ chối yêu cầu bổ sung quy định về cổ phần tối thiểu của một công ty nước ngoài (minimum share capital to foreign companies) vì Tòa án cho rằng, yêu cầu này không hợp lý trên cơ sở xem xét các bước kiểm tra được chỉ rõ trong vụ án trước đó *Sager v Denneweyer*.¹⁰³

⁹⁴ Như trên

⁹⁵ *Hài hòa hóa trong Cộng đồng kinh tế Châu Âu* (Twitchett, London, 1981)

⁹⁶ Piet Jan Slot, như trên (n 19)

⁹⁷ Vụ án 60/86: Ủy ban Châu Âu v Vương quốc Anh (Vụ đèn Dim – Dip) (1988) 3 C.M.L.R. 437

⁹⁸ Vụ án hình sự 16/83 chống lại Karl Prantl, [1985] 2 C.M.L.R. 238

⁹⁹ Như trên

¹⁰⁰ Vụ án C-52/100: Ủy ban cộng đồng Châu Âu v Cộng hòa Pháp http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&numdoc=62000J0052&lg=en

¹⁰¹ Chỉ thị số 85/374/EEC

¹⁰² Như trên

¹⁰³ Vụ án C-76/90 Måned Sager v Denneweyer và Co. Limited, [1993] 3 C.M.L.R. 639

1.4.2 *Hài hòa hóa chọn lọc*

Loại hài hòa hóa này yêu cầu các đối tượng có thể áp dụng cả các quy định đã hài hòa hoặc các quy định của quốc gia. Hàng hóa được lưu thông giữa các quốc gia có thể áp dụng các tiêu chuẩn đã hài hòa hoặc tiêu chuẩn của quốc gia nơi hàng hóa được tiếp nhận. Một số chỉ thị còn cho phép các quốc gia thành viên được quyền lựa chọn áp dụng như tại Chỉ thị số 74/63.¹⁰⁴

Một số chuyên gia cho rằng, những ưu điểm của loại hài hòa hóa này sẽ giúp các nhà sản xuất hoạt động mang tính toàn cầu còn các nhà sản xuất địa phương thì chỉ cần tuân theo các quy định của quốc gia mình. Một trong các ví dụ về hài hòa hóa lựa chọn lọc đó là Chỉ thị 70/157 (1970).¹⁰⁵ Cách hài hòa này bỏ ngỏ khả năng áp dụng các quy định của quốc gia và đó là phương thức được ưu tiên sử dụng trong đầu những năm 1970 sau khi Hội đồng nhận được nhiều sự phản đối của chương trình hài hòa hóa toàn phần do những bất cập và cứng nhắc của nó.¹⁰⁶

Trong một số lĩnh vực, Châu Âu có xu hướng thông qua các khuôn khổ mang tính lựa chọn và tối thiểu, điều này sẽ khiến cho các quốc gia thành viên dễ dàng đồng ý với các cam kết hơn, trong đó có ví dụ điển hình là Luật Công ty.¹⁰⁷ Trong trường hợp này, phương thức hài hòa có chọn lọc được cho là sẽ làm hài lòng tất cả các quốc gia thành viên.¹⁰⁸ Tuy nhiên, những điểm bất lợi của phương pháp này đó là tác động của nó còn hạn chế lên việc củng cố sự thống nhất của thị trường¹⁰⁹ và ngăn cản sự tham gia thị trường của các nhà đầu tư tiềm năng. Có ý kiến cho rằng, trong trường hợp hài hòa có chọn lọc được thông qua bởi một Chỉ thị thì các quyền tự do cơ bản sẽ giúp giảm thiểu sự khác biệt lớn hoặc xung đột trong các biện pháp thực hiện của các quốc gia để xây dựng một thị trường đơn nhất.¹¹⁰

1.4.3 *Hài hòa hóa một phần*

Không giống như việc hài hòa hóa có tính chọn lọc được sử dụng cho thương mại của khối và thương mại nội địa thì hài hòa hóa một phần

¹⁰⁴ Điều 3, Đoạn 2, Chỉ thị 74/63; cũng có thể xem tại: phần đã dẫn của Piet Jan Slot (n 168)

¹⁰⁵ Điều 2 Chỉ thị Hội đồng số 70/157 (1970): Trong trường hợp có sự tương đồng giữa các quốc gia thành viên về quy định liên quan đến giới hạn âm lượng cho phép và hệ thống ống xả của xe cơ giới thì: “Không một quốc gia thành viên nào được phép từ chối áp dụng các phê chuẩn của Cộng đồng hoặc của các quốc gia thành viên khác về vấn đề liên quan đến giới hạn âm lượng cho phép và hệ thống ống xả của xe cơ giới, nếu âm lượng và hệ thống ống xả của xe đó đáp ứng các tiêu chuẩn đặt ra trong phụ lục”

¹⁰⁶ Một vài vấn đề của mối quan hệ giữa các Điều từ 30 – 36 và Điều 100 Hiệp ước của Cộng đồng kinh tế Châu Âu; cũng có thể xem tại: ‘*Niên giám pháp luật Châu Âu*’ (1984), Tập 4, vấn đề 1, tr. 169 - 205

¹⁰⁷ Thomas G. Papadopoulos (Giới thiệu bởi Jonathan), ‘Pháp luật Liên minh Châu Âu và hài hòa hóa trong việc sát nhập các thị trường nội địa’ (2012), *Đánh giá pháp luật Châu Âu* (European Law Review).

¹⁰⁸ Như trên

¹⁰⁹ Như trên

¹¹⁰ Như trên

yêu cầu thương mại qua biên giới phải được thực hiện trên các quy định của Cộng đồng.¹¹¹ Ví dụ điển hình của cách thức hài hòa hóa này được thể hiện trong *Chỉ thị số 64/433* (1964) của Cộng đồng.¹¹² Chỉ thị đề cập đến các vấn đề về sức khỏe bị ảnh hưởng bởi thương mại nội khối trong lĩnh vực thịt tươi.

Qua xem xét một số ví dụ, có chuyên gia Châu Âu chỉ ra rằng: Phương pháp hài hòa hóa một phần chỉ được dùng hạn chế trong Cộng đồng. Các tiêu chuẩn được thiết lập thường có tính khắt khe hơn so với việc lưu thông hàng hóa trong thị trường nội địa.¹¹³

1.4.4 Hài hòa hóa tối thiểu

Loại hài hòa hóa tối thiểu cho phép các quốc gia thành viên hành động một cách riêng biệt hoặc có thể liên kết với các quốc gia khác trong việc tạo lập ra các quy định có tính chặt chẽ hơn. Điều 118a, đoạn 2 của Đạo luật SEA quy định về các yêu cầu tối thiểu. Sau đó, Chỉ thị ngày 24/6/1980 là một ví dụ điển hình cho loại hài hòa này khi quy định về việc kiểm soát khoai tây hồng bởi vi khuẩn *Coronabacterium sepedonicum*.¹¹⁴

Rõ ràng, việc hài hòa hóa tối thiểu không được ghi nhận một cách ngay lập tức bởi vì trong những ngày đầu của hội nhập Châu Âu, Khối này chú trọng vào việc loại bỏ các hàng rào thuế quan. Việc hài hòa hóa tối thiểu chỉ tăng cường vai trò trong vấn đề bảo vệ người tiêu dùng và những yêu cầu về bảo vệ môi trường. Thêm vào đó, cách thức hài hòa này phát triển một cách mạnh mẽ trong cuối những năm 1970 và 1980 sau khi Hiệp ước SEA được thông qua với một danh mục các nội dung nhằm bảo vệ môi trường.¹¹⁵ Sau đó, biện pháp này được dùng khá thường xuyên, nhất là khi Hiệp ước Maastricht 1992 quy định về việc bảo vệ người tiêu dùng,¹¹⁶ chính sách xã hội và y tế công cộng.¹¹⁷

Tuy nhiên, qua phân tích vụ án *Gallagher*¹¹⁸ liên quan đến Chỉ thị số 89/622/EEC¹¹⁹ về dán nhãn mác lên các sản phẩm về thuốc lá đã làm dấy

¹¹¹ Piet Jan Slot, như trên (n 19)

¹¹² Điều 3, Chỉ thị 64/433 (1964) [“Mỗi quốc gia thành viên phải đảm bảo rằng chỉ được gửi thịt tươi đảm bảo các yêu cầu dưới đây từ đất nước mình đến quốc gia thành viên khác (trừ trường hợp quy định tại Điều 8”]

¹¹³ Piet Jan Slot, như trên (n 19)

¹¹⁴ Chỉ thị của Hội đồng số 80/665/EEC để kiểm soát bệnh thối vòng khoai tây (potato ring rot), 24/06/1980, <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1980:180:0030:0033:EN:PDF>>, cập nhật 17/08/2013

¹¹⁵ Piet Jan Slot, như trên (n 19)

¹¹⁶ Như trên

¹¹⁷ Micheal Dougan, Các giải pháp của quốc gia trước khi đưa ra Tòa án Tư pháp: Vấn đề về sự hài hòa hóa và sự khác biệt

¹¹⁸ Vụ án C-11/92 ‘Nữ hoàng v Bộ trưởng Chăm sóc Sức khỏe, với Công ty thuốc lá và Công ty thuốc lá quốc tế Anh, <http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=61992J0011> truy cập 17/8/2013

¹¹⁹ Chỉ thị của Hội đồng số 89/622/EEC về việc dán nhãn trên các sản phẩm thuốc lá

lên câu hỏi về các điều kiện cạnh tranh công bằng giữa sản phẩm thuốc lá trong nước và nhập khẩu.¹²⁰ Vụ án đề cập đến việc các chỉ số về dầu hắc và chất nicotin có trong thuốc lá phải được in trên vỏ bao thuốc lá, với diện tích chiếm ít nhất là 4% diện tích vỏ bao. Tuy nhiên, khi thực hiện, nước Anh quy định diện tích này phải chiếm ít nhất 6% đối với cả sản phẩm trong nước và nhập khẩu. Do vậy, một số quốc gia khác trong khối đã phản đối cách quy định của nước Anh. Song, Tòa án vẫn ra phán quyết nghiêng về việc bảo vệ cho nước Anh.

Vụ án trên đã chỉ ra rằng, hài hòa hóa tối thiểu có thể dẫn đến việc các quốc gia có thể đưa ra những tiêu chuẩn cạnh tranh không công bằng và có thể khiến cho hình thành sự phân biệt đối xử đối với hàng do các nước đưa ra các quy định nghiêm khắc hơn phụ thuộc vào các ưu tiên của các quốc gia và nền công nghiệp của mỗi nước.¹²¹ Nghiêm trọng hơn, biện pháp này có thể làm phá hủy sự hội nhập về mặt thị trường trong nội khối.¹²²

Về thực tiễn, Tòa án có phần lưỡng lự trong việc ghi nhận một quyền nào đó tác động đến sự vi phạm pháp luật¹²³ (Ví dụ: Vụ án *Hội đồng nước Đức* (1989) – về bảo vệ các loài chim hoang dã; hay vụ án *Hội đồng nước Tây Ban Nha* (1998)¹²⁴ – về các khu vực nước tắm nước ngọt...). Việc quy định khác biệt phụ thuộc vào mức độ bảo vệ của các quốc gia thành viên khác nhau.¹²⁵

Về vấn đề này, có chuyên gia nghiên cứu cho rằng: Ngay cả khi một chỉ thị ban hành ra các tiêu chuẩn tối thiểu nhưng không đủ để khiến cho các quốc gia đưa ra các tiêu chí bảo vệ người tiêu dùng cao hơn cho công dân nước mình trên toàn bộ thị trường nội địa của mình do các quy định hạn chế hơn của các cơ quan thẩm quyền các nước.¹²⁶ Tuy nhiên, ưu điểm của hài hòa hóa tối thiểu là tạo ra sự đa dạng và theo đuổi được các tiêu chuẩn cao nhất có thể trong một số lĩnh vực, đồng thời phương thức này cũng tạo ra được không gian mở cho các sáng kiến độc lập của các quốc gia.¹²⁷ Song, cũng có ý kiến cho rằng, hiện tượng hài hòa hóa tối thiểu không phản ánh được thực tế của quá trình hội nhập của Châu Âu.¹²⁸

¹²⁰ Piet Jan Slot, như trên (n 19)

¹²¹ Như trên

¹²² Như trên

¹²³ Micheal Dougan, như trên (n 117)

¹²⁴ Vụ án 57/89R E. C. Hội đồng v nước Đức, [1990] 3 C.M.L.R. 651; cũng có thể xem: Vụ án C-92/96 Hội đồng với nước Tây Ban Nha [1998] ECR I-505

¹²⁵ Micheal Dougan, như trên (n 117)

¹²⁶ Jane Stapleton, Bình luận về chỉ thị tối thiểu: Dừng bỏ lỡ (1994), Law Quarterly Review

¹²⁷ Micheal Dougan, như trên (n 117)

¹²⁸ Như trên

1.4.5 *Hài hòa hóa thay thế*

Nhằm hỗ trợ việc hài hòa hóa được hiệu quả hơn, Châu Âu đã ban hành phương pháp hài hòa hóa thay thế cho phép các quốc gia thành viên được phép chọn các biện pháp phù hợp. Ví dụ điển hình cho phương thức này được thể hiện trong Chỉ thị số 89/428 về giảm thiểu và loại bỏ sự ô nhiễm bởi các chất thải từ ngành công nghiệp titanium dioxide.¹²⁹ Ở Châu Âu, cũng có thể có trường hợp, trong một chỉ thị có thể có các phương pháp hài hòa hóa khác nhau, điều này được minh chứng trong Chỉ thị số 80/778 liên quan đến chất lượng của nguồn nước được dùng cho con người. Chỉ thị này yêu cầu hài hòa hóa các sản phẩm được dùng làm nước uống, trong đó hài hòa hóa tối thiểu chất lượng của loại nước uống.¹³⁰ Để giám sát việc thực hiện của các quốc gia về hài hòa hóa tối thiểu, thông thường Hội đồng sẽ yêu cầu các quốc gia thông báo về các tiêu chuẩn mức độ áp dụng của quốc gia mình về vấn đề đó.

Như vậy, khác với hài hòa hóa pháp luật theo phương pháp chọn lọc đó là các đối tượng có thể chọn các quy định đã được hài hòa trong cộng đồng hoặc áp dụng pháp luật của quốc gia nơi hàng hóa được tiếp nhận; còn phương pháp hài hòa hóa thay thế lại đề cập đến việc, trong một văn bản pháp lý của Cộng đồng đưa ra các biện pháp hài hòa hóa khác nhau (ví dụ hài hòa hóa tối đa, hài hòa hóa tối thiểu hoặc hài hòa hóa một phần...) thì đối tượng có thể được phép lựa chọn một trong số các loại hài hòa hóa pháp luật đó trong văn bản để áp dụng.

1.5 Xu hướng hài hòa hóa pháp luật

Có chuyên gia cho rằng, thị trường đơn nhất Châu Âu như là một quá trình thương lượng luôn tiếp diễn giữa các quốc gia thành viên trong vấn đề hợp tác thương mại và chủ quyền quốc gia. Mức độ của việc hội nhập phản ánh thiện chí của các quốc gia thành viên như thế nào trong quá trình thực hiện.¹³¹ Rõ ràng, không có một công thức cụ thể để cân bằng lợi ích của các quốc gia thành viên. Điều này phụ thuộc vào nhận thức, lợi ích và vị thế của từng quốc gia.¹³² Cụ thể hơn, một số chuyên gia nghiên cứu cho rằng, trong lĩnh vực dịch vụ, Châu Âu cần hài hòa hóa nhiều hơn, đặc biệt trong vấn đề dịch vụ tài chính và thông tin tiêu dùng.¹³³

Về vấn đề mức độ của việc hài hòa hóa, sau khi phân tích một số vụ án điển hình của Châu Âu, các nhà nghiên cứu đã chỉ ra rằng: Vẫn còn con đường dài để có thể từ hài hòa hóa một cách hoàn toàn với yêu cầu biểu

¹²⁹ Chỉ thị 89/428 về giảm thiểu và loại bỏ sự ô nhiễm bởi các chất thải từ ngành công nghiệp titanium dioxide

¹³⁰ Piet Jan Slot, như trên (n 19)

¹³¹ John Springford, như trên (n 87)

¹³² Như trên

¹³³ Như trên

quyết đồng thuận theo Điều 100 (Hiệp ước Rome 1957) cho đến hài hòa hóa tối thiểu theo Điều 100a và 118a (Hiệp ước Maastricht 1992).¹³⁴

Trong thời đại ngày nay, các tiêu chuẩn hài hòa hóa trở thành yếu tố quan trọng của các chính sách công nghiệp của Cộng đồng nhằm đối phó với các xung đột về lợi ích.

Rõ ràng, việc xem xét hài hòa hóa một cách hoàn toàn hay tối thiểu ít khi được đề cập đến trong các nghiên cứu tổng quan. Một số chuyên gia ủng hộ việc hài hòa hóa một cách toàn bộ, tuy nhiên một số khác lại phản đối.¹³⁵ Thực tế, các nước thành viên đang nỗ lực để tăng cường vai trò của mình thông qua việc tạo ra các hàng rào thương mại. Hội đồng Châu Âu chỉ ra rằng, một số quốc gia kéo dài thời gian chuyển hóa các quy định của Liên minh Châu Âu và điều này đã khiến cho các quy định của các quốc gia tồn tại rất phổ biến bên cạnh các quy định của các chỉ thị của Cộng đồng.¹³⁶

Nhiều quốc gia thành viên lo ngại phương pháp hài hòa hóa tiêu cực do tính bị động của nó và phương pháp này chịu sự kiểm soát bởi Tòa án.¹³⁷ Có tác giả cho rằng, qua một số vụ án, xu hướng tương thích pháp luật một cách tiêu cực đang chiếm ưu thế nhằm đưa ra các tiêu chuẩn chung phù hợp cho Cộng đồng trên cơ sở bảo vệ các quy định chung trong một số lĩnh vực nhạy cảm.¹³⁸

Ngoài ra, Tòa án Công lý Châu Âu đã cố gắng đặt ra các khuôn khổ pháp lý mới và có xu hướng thận trọng so với ý tưởng của hài hòa hóa tích cực và làm chậm tiến so với cách thức tương thích pháp luật tiêu cực chính thống.¹³⁹ Tòa án bảo đảm những yêu cầu tối thiểu của Hiệp ước và thực tế bỏ ngỏ khoảng trống khá lớn cho các cơ quan quốc gia trong việc thiết lập các tiêu chuẩn của riêng mình.¹⁴⁰

2 NGUYÊN TẮC CÔNG NHẬN LẤN NHAU (MUTUAL RECOGNITION)

2.1 Lịch sử của nguyên tắc công nhận lẫn nhau của Châu Âu

Nội dung của nguyên tắc công nhận lẫn nhau được Tòa án Công lý sáng tạo ra trong vụ án *Cassis de Dijon case năm 1979*.¹⁴¹ Trong bối cảnh của thị trường đơn nhất, nguyên tắc công nhận lẫn nhau nghĩa là: Hàng hóa

¹³⁴ Piet Jan Slot, như trên (n 19)

¹³⁵ Holger Fleischer và Klaus Ulrich Schmolke, Bình luận lập pháp, 'Các cải cách về minh bạch chỉ thị: hài hòa hóa tối thiểu hay hoàn toàn về quyền sở hữu công khai?' (2011), Đánh giá luật tổ chức kinh doanh Châu Âu.

¹³⁶ Piet Jan Slot, như trên (n 19)

¹³⁷ Thông tin vụ án: Bia hóa học của Úc đã nhượng quyền ở Anh có thể bán ở Đức với chất lượng và giá thành thấp hơn so với các loại bia trong nước. Điều này đã đẩy Chính phủ Đức tới áp lực nói lỏng các quy định của mình để giúp các doanh nghiệp quốc gia có thể cạnh tranh với doanh nghiệp nước ngoài.

¹³⁸ Micheal Dougan, như trên (n 117)

¹³⁹ Như trên

¹⁴⁰ Như trên

¹⁴¹ *Cassis de Dijon case*, như trên (n 20)

được lưu thông hợp pháp trong một quốc gia thành viên này thì được phép bán, lưu thông hợp pháp ở quốc gia khác. Nguyên tắc này được áp dụng ngay cả khi sản phẩm đó không hoàn toàn phù hợp với các tiêu chuẩn của quốc gia. Sự công nhận lẫn nhau được ra đời nhằm bảo đảm sự hội nhập về kinh tế trên cơ sở sự tin cậy lẫn nhau hơn là thông qua các dự án luật quốc gia đã được hài hòa hóa.¹⁴²

2.2 Cơ sở pháp lý

Điều 100b của Đạo luật SEA đã thiết lập cơ sở pháp lý cho việc áp dụng nguyên tắc khi không có các quy định được hài hòa hóa. Ví dụ điển hình của sự công nhận lẫn nhau là *Chỉ thị số 89/48* ngày 21/12/1988¹⁴³ đề cập đến việc chỉ ghi nhận các bằng cấp trong giáo dục đại học sau khi đào tạo chuyên nghiệp tối thiểu trong vòng 3 năm.

Trong vấn đề này, các quốc gia thành viên đã đưa ra những tiêu chuẩn hạn chế trên cơ sở mà luật Châu Âu cho phép nhưng Tòa án ra phán quyết cho rằng, các phương thức quốc gia đang áp dụng thực tế đã ngăn cản sự tự do trong thị trường chung của nội khối.

Nhằm giúp nguyên tắc công nhận lẫn nhau được thực hiện một cách đầy đủ, Nghị viện Châu Âu và Hội đồng Châu Âu đã thông qua Quy tắc số 764/2008.¹⁴⁴

2.3 Bản chất của sự công nhận lẫn nhau

Trong thị trường đơn nhất, sự công nhận lẫn nhau được dùng như là một công cụ để giúp phá bỏ những rào cản của thị trường Châu Âu.¹⁴⁵ Trong vụ án *Cassis de Dijon*, tòa án phân tích quy định về mặt kỹ thuật (yêu cầu về nồng độ cồn của Đức) như là một cách thức về hiệu lực tương đương của các hạn chế về số lượng. Điều này bị cấm bởi luật Châu Âu.¹⁴⁶ Tuy nhiên, có ý kiến cho rằng, sự công nhận lẫn nhau không phải là một phương thức để hài hòa hóa pháp luật nhưng vấn đề kỹ thuật có thể dẫn đến sự loại trừ các rào cản thương mại.¹⁴⁷

Thực tế, Tòa án Công lý Châu Âu, Hội đồng và Ủy ban Châu Âu được cho là đánh giá chưa đúng về sự tin cậy lẫn nhau giữa các quốc gia thành viên. Thậm chí, có tác giả cho rằng, sự công nhận lẫn nhau như là một nền tảng trong hợp tác tư pháp, vì nó tạo ra sự tin cậy lẫn nhau.¹⁴⁸

¹⁴² Jim Duffy, “Sự công nhận lẫn nhau trong trụ cột thứ ba của pháp luật Châu Âu: một nền tảng lung lay” (Luận văn LL. M, Đại học Toronto 2007)

¹⁴³ Chỉ thị của Hội đồng số 89/48 ngày 21/12

¹⁴⁴ Hội đồng thông qua quy tắc (EC) số 764/2008 laying down procedures relating to the application of certain national technical rules to products lawfully marketed in another Member State and repealing Decision No 3052/95/EC, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:218:0021:0029:EN:PDF>

¹⁴⁵ Jim Duffy, như trên (n 142)

¹⁴⁶ *Cassis de Dijon case*, như trên (n 20)

¹⁴⁷ Piet Jan Slot, như trên (n 19)

¹⁴⁸ Jim Duffy, như trên (n 142)

Có chuyên gia Châu Âu còn khẳng định, áp dụng sự công nhận lẫn nhau là rất hiệu quả, thông qua việc sử dụng nguyên tắc này, quốc gia thành viên này có thể thừa nhận pháp luật của một quốc gia kia dựa trên sự bình đẳng về mặt pháp luật và cho phép thực thi được các hoạt động tư pháp trong quá trình giải thích pháp luật.¹⁴⁹

2.4 Những điểm tích cực và hạn chế của sự công nhận lẫn nhau

Có nhiều chuyên gia thừa nhận rằng, sự công nhận lẫn nhau đưa đến nhiều điểm thuận lợi cho quá trình tự do hóa thương mại. Phương thức này giúp cho việc hợp tác giữa các cơ quan được hiệu quả hơn.¹⁵⁰ Nếu một số lĩnh vực khó có thể tìm kiếm sự đồng thuận thì biện pháp tốt nhất để có thể đạt được thỏa thuận mà không ảnh hưởng đến chủ quyền của các quốc gia thì nguyên tắc trên là hiệu quả hơn cả.¹⁵¹

Nhân tố cơ bản của sự công nhận lẫn nhau là sự tin tưởng lẫn nhau giữa các quốc gia thành viên. Giá trị của nguyên tắc này đó là dựa trên sự chia sẻ các cam kết giữa các quốc gia về tự do, dân chủ và sự tôn trọng quyền con người, các quyền tự do cơ bản và pháp quyền.¹⁵² Tuy nhiên, có ba điểm khó khăn của sự tin tưởng lẫn nhau đó là: Thiếu thông tin về hệ thống pháp luật của các quốc gia thành viên; sự khác biệt về quy trình lập pháp và sự chưa tin tưởng trong các mối quan hệ giữa các quốc gia.¹⁵³ Chính vì vậy, Hội đồng đã cho rằng: Tăng cường sự tin tưởng lẫn nhau là chìa khóa then chốt để sự công nhận lẫn nhau giữa các quốc gia được vận hành một cách thông suốt.¹⁵⁴

Trong hội nhập, các nước không sẵn sàng tham gia do lo ngại vấn đề chủ quyền. Vì vậy, nguyên tắc công nhận lẫn nhau được cho là cách dễ dàng hơn để có thể đạt được sự hợp tác trong xây dựng thị trường đơn nhất của Châu Âu.¹⁵⁵ Châu Âu cũng thừa nhận rằng, nguyên tắc công nhận lẫn nhau giúp Cộng đồng vượt qua được những khó khăn do sự khác biệt và đa

¹⁴⁹ Sandra Lavenex, ‘Sự công nhận lẫn nhau và và thể lực độc quyền: giới hạn tương đồng của thị trường đơn nhất’ (2007), Tạp chí chính sách công Châu Âu, 14:4, 762 - 779

¹⁵⁰ Ủy ban Châu Âu, ‘Sự công nhận lẫn nhau của quyết định tư pháp là nền tảng của hợp tác tư pháp giữa các quốc gia thành viên’ (2005), http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/criminal/recognition/fsj_criminal_recognition_en.htm, cập nhật 20/08/2013

¹⁵¹ Jim Duffy, như trên (n 142)

¹⁵² Hội đồng và Ủy ban Châu Âu, ‘Kế hoạch tổ chức các biện pháp để thực hiện nguyên tắc công nhận lẫn nhau đối với các quyết định về hình sự’ (2011), <http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=32001Y0115%2802%29&model=guichet> cập nhật 20/08/2013

¹⁵³ Torbjorn Andersson, ‘Hài hòa hóa và công nhận lẫn nhau: Làm thế nào để giải quyết việc mất lòng tin lẫn nhau (2006), Đánh giá pháp luật kinh doanh Châu Âu, tập 17, vấn đề 3, tr. 747 - 752

¹⁵⁴ Jim Duffy, như trên (n 142)

¹⁵⁵ Lavenex Sandra, như trên (n 149)

dạng của hệ thống tư pháp, pháp lý của các quốc gia thành viên.¹⁵⁶ Tuy nhiên, hiệu ứng ngược của phương pháp này là ảnh hưởng đến sự ổn định của hệ thống pháp lý,¹⁵⁷ và bị ảnh hưởng bởi quốc gia khởi đầu nguyên tắc đó. Sau đó, nguyên tắc này cũng có sự điều chỉnh nhất định trong vụ án *Keck v Mithouard*¹⁵⁸, theo đó, tòa án đã hạn chế vai trò của nguyên tắc về sự công nhận lẫn nhau đối với các quy định của quốc gia liên quan đến các yêu cầu đối với sản phẩm. Trong vụ án *Keck*, tòa cho phép quốc gia là đích đến của sản phẩm có quyền áp dụng các quy định của riêng mình liên quan đến các thỏa thuận về bán hàng.¹⁵⁹

2.5 Xu hướng của nguyên tắc công nhận lẫn nhau

Qua số liệu được biết, có đến 1/5 thương mại hàng hóa của Châu Âu được thực hiện theo nguyên tắc của sự công nhận lẫn nhau mà không cần sự hài hòa hóa pháp luật.¹⁶⁰

Bên cạnh đó, hoạt động dịch vụ cũng chiếm đến 70% các hoạt động kinh tế với khoảng 2006 chỉ thị về dịch vụ nhằm hạn chế các quốc gia thành viên hạn chế các công ty nước ngoài thâm nhập và thị trường nội địa nước mình.¹⁶¹

Tuy nhiên, có một thực tế là, các quốc gia thành viên vẫn sử dụng rộng rãi quyền lực của mình để đưa ra các quy định phức tạp nhằm bảo vệ các công ty nội địa trên cơ sở lập luận về: Dịch vụ công, an toàn sức khỏe, môi trường, thị trường lao động và bằng cấp chuyên môn.¹⁶² Tuy nhiên, việc loại bỏ tất cả những rào cản ngầm của thị trường đơn nhất không phải là vấn đề đơn giản. Thêm vào đó, việc loại bỏ các hàng rào về thương mại bằng nguyên tắc công nhận lẫn nhau có thể đem lại những lợi ích cho các quốc gia thành viên sản xuất hiệu quả và hạn chế các tác dụng tiêu cực đối với các quốc gia. Kết quả là, các sản phẩm nội địa của quốc gia yếu hơn sẽ có cơ hội để cạnh tranh.¹⁶³ Nhìn chung, nguyên tắc này đã đóng góp tích cực cho quá trình hội nhập của Châu Âu, đặc biệt là đối với thị trường đơn nhất. Nguyên tắc này đã giúp cho việc lưu chuyển hàng hóa và dịch vụ được lưu thông trong Châu Âu một cách thuận lợi hơn.¹⁶⁴

¹⁵⁶ Ủy ban Châu Âu, như trên (n 150).

¹⁵⁷ Jim Duffy, như trên (n 142)

¹⁵⁸ Cases C267–268/91 Bernard Keck và Daniel Mithouard, [1995] 1 C.M.L.R. 101

¹⁵⁹ Ralf Michaels, ‘Cuộc cách mạng lựa chọn pháp luật Châu Âu mới’, Ấn phẩm đánh giá pháp luật của Trường Đại học Luật Tulane, tập 82, số 5.

¹⁶⁰ John Springford, như trên (n 87)

¹⁶¹ Như trên

¹⁶² Như trên

¹⁶³ Ljubica Dzabirova, ‘Hướng phát triển mới trong thị trường chung Châu Âu – Hài hòa hóa và công nhận lẫn nhau’ (2009), Tạp chí Nội vụ Châu Âu của Rumani, Tập 9, số 1

¹⁶⁴ Lavenex Sandra, như trên (n 149)

Trong một số lĩnh vực khác, sự công nhận lẫn nhau có thể gây ra những tác động không cân bằng và yêu cầu mức độ tương thích pháp luật cao hơn.¹⁶⁵ Hội đồng Châu Âu cũng thừa nhận rằng, khó có thể kiểm soát được các quốc gia trong việc đưa các hàng rào phi thuế quan vào các tiêu chuẩn quốc gia của mình. Trong tình huống này, hàng hóa nhập khẩu có thể vượt qua sự kiểm soát của quốc gia thành viên bằng cách lựa chọn nước nằm trong các nước thành viên của khối có những quy định ít hạn chế nhất để gia nhập vào thị trường đơn nhất.¹⁶⁶

Đề cập đến vấn đề hài hòa hóa và sự công nhận lẫn nhau, một số nghiên cứu cho rằng, các quốc gia nên liên kết với nhau để tạo ra các quy định chung – hay còn gọi là *Sự hài hòa hóa*. Điều này sẽ cho phép các quốc gia dễ thực hiện hơn là việc phải kiểm tra sự khác nhau trong các quy định pháp lý – hay còn gọi là *Sự ghi nhận lẫn nhau*.¹⁶⁷ Trong khi đó, một số học giả khác lại cho rằng, việc lựa chọn hài hòa hóa tối thiểu trong một số lĩnh vực có thể giúp cho nguyên tắc công nhận lẫn nhau hoạt động một cách hiệu quả hơn.¹⁶⁸

3 KẾT LUẬN

Hiện nay ASEAN đang trên bước đường thành lập Cộng đồng Kinh tế ASEAN vào cuối năm 2015, nhiều vấn đề về hài hòa hóa pháp luật trong khu vực vẫn đang còn có những khó khăn, lúng túng, do vậy việc tham khảo kinh nghiệm của Châu Âu trong vấn đề này là một điều hữu ích.

Tuy nhiên, nghiên cứu chỉ ra rằng, việc học hỏi tham khảo kinh nghiệm của các nước không phải là điều đơn giản do hai khu vực có những khác biệt nhất định về: hệ tư tưởng, văn hóa, nền tảng kinh tế, lịch sử... tất cả các yếu tố đó ảnh hưởng không nhỏ đến quá trình hợp tác để hài hòa hóa pháp luật.

Tuy nhiên, xu hướng hội nhập khu vực là một quy luật tất yếu, việc tham khảo kinh nghiệm của Châu Âu trong vấn đề này có thể làm ngắn hơn quãng đường và cách thức mà ASEAN thực hiện các mục tiêu của mình.

¹⁶⁵ Như trên

¹⁶⁶ Winters, L A và Venables, Tony, '*Hoàn thiện thị trường chung trong Cộng đồng Châu Âu: những nhân tố cần thiết và lợi thế cạnh tranh*' (Tạp chí Đại học Cambridge, 1991)

¹⁶⁷ John Springford, như trên (n 87)

¹⁶⁸ Như trên

VĂN PHÒNG QUỐC HỘI
THƯ VIỆN QUỐC HỘI

Telephone: + 84.8043055
Fax: + 84.8048278
Email: thuvienquochoi@qh.gov.vn

Văn phòng Quốc hội
22 Hùng Vương, Ba Đình, Hà Nội

PHIẾU THĂM DÒ Ý KIẾN ĐÁNH GIÁ

*Báo cáo chuyên đề: Kinh nghiệm hài hòa hóa pháp luật trong quá trình
hình thành thị trường chung ở Châu Âu*

Để đảm bảo chất lượng hoạt động cung cấp thông tin từ nguồn dữ liệu của Thư viện Quốc hội phục vụ các Đại biểu Quốc hội, Thư viện Quốc hội kính mong nhận được các góp ý của Quý đại biểu về kết quả nghiên cứu của báo cáo nghiên cứu này theo Phiếu đánh giá nhanh dưới đây.

Nhận xét của Quý đại biểu về kết quả nghiên cứu này đối với công việc của mình:

1. Rất hữu ích	☐	Bình thường	☐	Chưa hữu ích	☐
2. Quá dài	☐	Vừa đủ	☐	Quá ngắn	☐
3. Rõ ràng	☐	Còn đôi chỗ chưa rõ	☐	Còn chung chung	☐

Các nhận xét khác:

.....

.....

.....

.....

.....

Trong trường hợp Quý đại biểu cần nhận được phản hồi của Thư viện Quốc hội về đánh giá của mình, xin Quý đại biểu điền thêm các thông tin dưới đây:

Họ và tên:

Địa chỉ:

Xin Quý đại biểu gửi Phiếu đánh giá này về:

Thư viện Quốc hội, Văn phòng Quốc hội

Điện thoại: 080.48081, Email: thuvienquochoi@qh.gov.vn

NHÓM BIÊN SOẠN

Chỉ đạo biên soạn: **Nguyễn Sĩ Dũng**
Tham gia biên soạn: **Hoàng Minh Hiếu**
Đinh Thị Hạnh Mai
Trần Thị Ninh
Thư viện Quốc hội

VĂN PHÒNG QUỐC HỘI

Thư viện Quốc hội

Văn phòng Quốc hội

22 Hùng Vương, Ba Đình, Hà Nội

Điện thoại 080.48081 • Fax + 84.8048278

Email: thuvienquochoi@gmail.com hoặc thuvienquochoi@qh.gov.vn
